

D. D.

DISPUTATIONUM MEDICARUM
PRIMA,

MEDICINÆ
PRÆCOGNITA

Leviter delineans,

Quam

Ex Consensu & Adprobatione

Amplissimæ Facultatis Medicæ

in Reg. Academiâ Aboënsi,

publico eruditorum examini submittit

PRÆSES

LAURENTIUS BRAUN/

Med. Doct. & Prof. Ord.

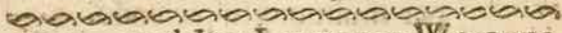
Unaque tenebitur

DANIEL J. STECKSENIUS,

West: Bothn.

In Auditorio Max. ad d. 27 Aprilis,

Anni 1695.

Impr. apud JOH. LAURENTII WALLIUM,

Reg. Univ. Typogr.

Pl. Reverendo atque Clarissimo

**DN. M. CHRISTIANO
WALSTENIO,**

Præposito & Pastori in Wehmo
longè meritissimo, Nutritio &
studiorum meorum Promotori o-
ptimo, submissâ reverentiâ in-
definentèr colendo.

Clarissimo Domino,

**DN. NICOLAO FOR-
ZELIO,**

Regii Lycei, quod Hernosand. est Ma-
thesios Lectori celebratissimo, ejusdem
Consistorii Assessori gravissimo, ut ante
aliquot annos Præceptori fidelissimo, ita
nunc Evergetæ & Promotori sem-
per multumq; suspiciendo.

Udaciæ licet notam vix effugerim, quod gravissima Vestra negotia, Promotores Optimi, interpellate sustineam, attamen erigit me, quod tam vasto sitis animo, ut iis curandis abundè sufficiatis, tamq̃ placido, ut bonis literis mirum in modum delectemini; Ideoque spero Evergetas Optimos hocce meum propositum non penitus improbaturus nedum damnaturus esse. Certè beneficia Tua, *Reverende Dn. Præposite*, postquam provinciam Filios Tuos informandi mihi demandasti, longè maxima, Tuaque, *Clarissime Dn. Lector*, quæ à teneris sub fidelissima Tua informatione abunde expertus sum, exiterunt mihi satis prægnantes causæ, ob quas Specimen hocce Academicum Nominibus Vestris inscriberem. Accipite ergo, *Mæcenates Magni*, eâ facilitate, quâ maxima in me semper contulistis, gratissimæ mentis testimonium, quo etiam Vobis ulterius me commendatum submissè eo, qui ad extremum usque vitæ halitum durabo

Pl. Reverende Tuae Dignitatis

Clarissimiq̃ Dn. Lectoris

Cultor humilimus

DANIEL STECKSENIUS.

Ähreborne / Högwälachtade och
Wälbetrodde

Herz AEGIDIUS OTTO,
Besallningzman öfwer Lühleå / Pi-
theå / Uhmeå och Angermanlandz
Lappmarker / min Högtåhtra-
de Her Morfader.

Din iag skull' begynna / räkna /
Eller på store Papper räkna /
De Wällgärningar försan /
Som iag altid har ehrafarit /
Den rijd iag hoos Eder warit /
Witir förswårt / iag det ey kan;
Zacksamt Winne doch at wisa /
Då iag dem ey nog kan prisa /
Will iag stads bestira mig;
Ehr nu detta Wärc iag gifwer /
Och i Idmiukheet tillskrifwer /
Önskar eher hoos innerlig /
Englar hans i äldren bäre
Ehr på Händer / och grant wärc /
Från alt onde och Färligheet /
Zil des GUD räck; Ehr försättia
Zfrån denna Werldens Flättia /
Zil en ewig Roligheet.

D. STECKSENIUS.

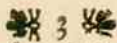

Quid atrium & vestibulum
 ædibus nostris, id Medici-
 næ sunt ejus præcognita.
 Nam ut nemo, nisi per a-
 atrium adveniens, ædificium ejusve
 partes & distinctiones, ritè perlustra-
 bit, sed omnia confusè intuebitur; nec
 nisi qui per vestibulum intrat, legitimâ
 via intrasse dicetur, nedum regularem
 ad interiora sibi pollicebitur aditum,
 sed vel gradum omnino sistet, vel huc
 illuc errabundus vagabitur: Sic nemo
 sacram Apollinis ædem, Medicinam,
 intraturus, nisi regiâ & solenni via,
 per ejus præcognita illam adeat, claram
 ejus Ideam, distinctamve cognitionem,
 multo minus felicem ad sacra ejus my-
 steria accessum sperabit, sed semper
 in obscuro & confuso hærebit, quo-
 modo ex occurrentibus tricis sese ex-
 tricabit, nescius. Proinde in gratiam
 eorum, qui studio Medico hisce in oris
 sese applicuere, vel applicabunt, nostra-
 rum existimavimus esse partium, par-
 A. vum

vum aliquod Medicinæ atrium & vestibulum delineare seu brevem præcognitorum ejus sciagraphiam dare, & ad aram Æsculapii suspendere; ut sic visis heic scitu maximè necessariis, via sternatur prolixiores accuratioresque de hisce adeundi & consulendi.

§. II.

Primum itaque quod ad *præcognita* in Medicina spectat, ejus est *origo*, quam non tantum Christiani, sed & ipsi gentiles DEO immortalis acceptam ferunt. Quemadmodum verò gentiles ad id fastigium homines sæpè extulerunt, ita etiam ex hypothese illorum Apollo Medicinam invenisse, Æsculapius eandem amplificasse perhibentur. Quibus quidem suam non denegamus laudem, Interim veram & primam ejus originem à DEO vero, omnis boni largitore optimo arcessimus, qui misera humani generis conditione motus, nobis contra hostes nostros, morbos, largo fœnore prospexit. *DEUS creavit Medicum & de terra Medicamenta, Vir prudens a terra non conterat illa. Eccles. 38.* §.

§. III.

Quod ad *natalem locum* pertinet, salutatur quidem communiter Ægyptus non tantum pro aliarum scientiarum & artium conditorio & patria, sed & ipsius Medicinæ & Chymixæ fonte; unde verò Ægyptii suam habuere sapientiam, passim in sua *Atlantica* docet antiquitatum Atlas *Ol. Rudbeck.* nihilominus tamen nisi velimus hoc loco præcipuè excultam medicinam intelligere, non debemus hic subsistere, sed longius multo illam illiusq; originem revocare. Scilicet, ut durum illud *te- lum necessitas*, illustri & nobilissimæ huic Arti occasionem dedit; ita ab ipso mundi ortu, statim post lapsum protoplastorum, à quo tanquam ex eqvo Trojano omnis nostra miseria cum impetu quasi & violentia erupit, exerceri incepta est. Nam post semel implantatam naturæ humanæ sui ipsius conservationem unusquisque in individuo saltem fuit sollicitus corpori suo, sive à bestiis, sive ab intrinseco humorum vicio,

tio, five ab hostili manu impetito & vulnerato succurere. Hinc itaque sensim nata experimenta, hinc iuvantia & nocentia notata, hinc aliæ plures remedia inveniendi datæ occasiones.

§. IV.

Et sic patet primi ævi Medicinam statim perfectionis gradum non attigisse, sed prout aliis magnis rebus id commune est, rudia tantum initia habuisse. Fundamenta enim ejus prima jecit simplicium herbarum, earumque tantum traumaticarum cognitio, in quibus infantia quasi Medicinæ statuitur: Adeo ut priscorum illorum Medicorum, non tantum Ægyptiorum, sed & Græcorum Æsculapii ejusque filiorum Podalirii & Machaonis scientia ultra vulnerum curationem provecta vix fuerit, sed quod opem ferro tantum & medicamentis tulerint, teste ex *Homero*, *Celso in præm.* Quæ eorum remedia ut ut simplicia & rudia scriptis tamen notata fuerunt vel alio modo ad posteros propagata. Unde & res successu temporis

poris eo devenit, ut tabulas votivas ægri
sanitati restituti in templis Deorum Æ-
sculapii, Minervæ &c. quibus vota fece-
rant, suspenderent, in iisque morbum
& remedia accuratè inscriberent, Et
hinc occasio nata est *Plinio, Varroni* &c.
dicendi de Hippocrate, illum easdem
tabulas collegisse & in artis formam re-
degisse. Quod tamen citra fundamen-
tum, ne dicam falsò, dictum esse, plus
satis scripta ejus testantur.

§. V.

Inventis itaque & constitutis pro
more seculi, ad vulgares morbos, re-
mediis, sensim magis magisque crescere,
à certisque auctoribus excoli cœpit
Ars. Quod eo feliciter successit, quod
non unus omnibus fuerit attentus, sed
partita quasi opera apud Ægyptios
præcipuè teste *Herodoto*, singulis mor-
bis singuli præfecti fuerint Medici. Un-
de non potuit non Ars ipsa per crebri-
ora experimenta statuminari, brevique
majorem certitudinem & splendorem
acquirere.

Verum aucto sic Medicorum numero in diversas, prout omni capiti non idem est sensus, itum est curandi vias, diversæque enatæ sunt scholæ seu *sectæ*. Harum prima & antiquissima erat *Empirica*, ab usu & experientia quâ illius Magistri erant contenti, ita dicta. Quod tamen non ita intelligendum, quasi signa diagnostica causasque procatarcticas, ætatem, tempora anni reliquaque naturalia, non naturalia & præternaturalia dicta neglexerint, nam hæc illos probe observasse, ex *Celso* l. c. colligi potest; Sed quod ad causas continentis, abditas minusque obvias suam Medicinam non extenderint, naturam incomprehensibilem, ob eamque causam ejus scutinium ad Medicinam non pertinere perhibentes. Quo ipso ab *Empiricis* nostri seculi *Beenhassar* / *Qwacksalware* / *Marckfriare* / *Mattingare* dictis, differebant, his ipsis non tantum subtiliores, sed & evidentes causas cum *Syndrome* *Symptomatum* susque deque ha-

habentibus, & utrique sexui, omniætati, omni tempore, omnia indiscriminatim propinantibus, sicqve cum Sutore Æsopico populum fallentibus, experimenta sæpius per mortes faciendo & impunè proh! occidendo. Quo non obstante, non pauci, iiq; non infimæ fortis, vitam iis committunt, sed justo tandem dolore & serâ penitentiâ. Auctor vero Empiricorum veterum existimatur fuisse *Acron Agrigentinus*, quem *Philinus*, *Serapio*, *Apollonius*, *Glaucias* & aliquanto post *Heraclides Tarentinus* aliique non pauci sunt secuti. Fontes illis erant *ἀνέψια*, *historia* & *analogismus* de quibus videtis *Wedel. Physiol. med. p. 4.*

§. VII.

Ut autem laudem non mediocrem merebatur Schola hæc Empirica, quod inventis & observatis Artem medicam ornaverit, sicqve quæ â posteriori nacta erat medicamenta, aliis fideliter applicando fundamentum ad Medicinam posuerit; ita defectus quoque suos habuit insignes, fallaxqve & imperfecta fuit:

Par-

Partim in eo, quod parum vel nihil de fabrica corporis humani usque partium fuerit sollicita: Partim etiam in eo quod Rationem, firmissimum Medicinæ fulcrum, tam parvi fecerit, quo orbata non potuit non claudicare. Nam non valet: Vomitu laborat, E. Stomachicum dandum: Vertigo adest, ergo Cephalicum, quod tamen officiosi faciunt Empirici; Sed malè, nam circumstantiæ variant rem, quarum imperfectam cognitionem & in sufficientem enumerationem fidus non sequi potest effectus.

§. VIII.

Huic itaque mancæ & mutilæ merito successit *Dogmatica* seu rationalis secta, cujus Auctor fuit *Hippocrates Coss*, discipulus, ut quidam credidere, Democriti, vir & arte & facundia insignis. Qui non contentus fallaci & imperfecta Empiria, id intendebat, ut inveniret aliquid eorum, quæ nondum inventa sunt, quod ipsum notum quam occultum esse præstet, & semiperfecta ad finem perduceret, ut verba ejus sunt

funt lib. de Arte c. i. Divinum hunc Senem secutus est *Diocles*, *Caristius*, *Praxagoras*, *Chrysippus*, *Herophilus*, *Erastriatus*, & tandem, sexcentis scilicet annis post, *Galenus* Pergamenus, qui licet non raro ab antesignani sui statutis & placitis abierit, asiatico tamen & diffuso suo genere scribendi non parum scripta ejus illustravit, adeo ut lecta hæc *Galenica* etiam appellata fuerit. Differentia vero inter Empiricos & Dogmaticos, in eo tantum erat, ut materiali, experientiæ, aliud superinduxerint formale, rationem, illam hæc, ex Anatomia & usu partium desumptâ, stabilendo. Unde rudem illam & indigestam quasi Medicinæ Empiricæ molem in artis formam certasque regulas, morborum vero remediorumque farraginem in certas classes & genera reducebant ordineque omnia tradebant.

§. IX.

Verissimum licet fuerit illud Hippocratis S. I. aph. I. ὁ Βίβλος βραχὺς, ἢ δε πύχνη μακρὴ, non dubitavere tamen aliqui

qui caput erigere illudque effatum falsi
 quasi evincere, dum Sectam Hippocra-
 ticam prolixitatis accusaverunt, tem-
 pusque tot ambagibus causarum signo-
 rumque inutiliter teri existimaverunt,
 citius & felicius se per compendia ire
 posse autumantes. Hinc nova iterum
 orta est Schola seu *Secta* à methodo sua
Methodica dicta. Cujus primus artifex
 erat *Asclepiades* cum suo discipulo *Themis-
 sone*, (de quo *Juvenalis Sat.* 10.

Quot Themison egros autumno occiderit uno.)
 quos secutus est illustris ille Metho-
 dicus *Thessalus*, qui eo usque arro-
 gantiae processit, ut artem Medicam
 sex mensibus addisci posse clamaverit.
 Hi dicentes corpus humanum atomis
 constare, statuebant sanitatem consiste-
 re in Symmetria pororum, morbum
 vero in eorum ametria: adeo ut quam-
 diu nec in laxitate, nec in adstrictione
 delinquerent pori, sanus esset homo; se-
 cus autem cum in aliqua harum qua-
 litatum excessus esset vel defectus. Un-
 de rejecta experientia omissisque parti-
 cu-

cularibus, tria tantum axiomata universalis & indicationes formabant. 1. Omne adstrictum esse laxandum. 2. Omne laxum esse adstringendum. 3. In mixto illi occurrendum, quod magis urget. Vid. d. *L. Cl. Vedel.* Quæ si per omnia vera essent, non opus esset sex mensibus pro Medico faciendo, sed fungi instar una tantum nocte nasceretur.

§. X.

Quid autem de principiis hujus Sectæ sentiendum sit, facile patet, illa scilicet multis parasangis imperfectiora esse, quam vel ipsius Empiricæ principia. Idque tam ratione classium morborum, quæ nimis angustæ sunt, quam ut omnes sub se comprehendant morbos: nam plurimi sunt morbi, qui nec in laxitate nec adstrictione consistunt; quam ratione curationis, quatenus in laxitate non statim licet adstringere, ut patet in omni fluxu critico, quin & aliquando in symptomatiko, nec in strictura solvere & aperire, ut patet in variolis & morbillis, ubi si methodicus, ut

Empirici, etiam hodie grassante hoc morbo, id intendunt, laxare velit, facillimo negotio ægrum ad plures ire faciet. Tam infirmo itaque talo cum steterit hæc Secta, diu durare non potuit, sed fere cum ipsis suis fundatoribus finita est, Dogmatica semper stante & ubivis palmam retinente.

§. XI.

Sic pax & quies per multa in Medicina fuit secula, nec ulla lis vel controversia oriunda videbatur, donec in Germania quarta tandem enata est *Secta*, *Paracelsica* dicta, *Hermetica*, *Spagyrica*, *Chymica*. Inter quam & Galenicam tantum excitatum est diffidium, ut una alteri communiter opponatur & contradistinguatur. Primicerius recentioris hujus Sectæ Author dicitur *Theophrastus Paracelsus* ex Helvetia oriundus, aliàs ab *Hohenheim* dictus. Qui Medicinam una cum Philosophia ultimis post Arabes seculis in miseranda esse caligine, merasque tunc regnare auctoritates & monachorum commentaria, potius com-

mne-

menta, nec unquam fieri ad veritatem indagandam experimenta videns, in Reformatorem sese primus erexit, & sumptu Philoſophandi libertate, Pyrotechniæ studio ſeſe applicuit, idque ad eo feliciter, ut ſolidiora jecerit fundamenta arti illi, quam jam demum totus ferè amplexus eſt medicorum chorus. Non tamen putandum eſt Paracellum ſimpliciter primum hanc Sectam incepſiſſe, ſed tantum præ omnibus illuſtraſſe & confuſa antea illius dogmata in artis formam redegiſſe: Nam ut nihil dicam de monacho *Baſilio Valentino*, *Arnoldo de villa nova*, *Raimundo Lullio &c.* De quibus *Conring: Med. Herm.* ipſi *Ægyptii*, & inter illos præcipue *Hermes Trimegiſtus*, cujus *Tabula circumfertur Smaragdina*, illam tempore *Moſis* in *Ægypto* exercuiſſe dicitur. Unde & ipſum *Moſen* arte Spagyrica haud leviter tinctum volunt. Cujus rei inſigne reliquiſſe videtur documentum, in vitulo aureo calcinando ſeu pulveriſando. *Exod. 32.* Sic etiam *Coum* (de quo

quo sibi quasi gratulatur Secta hæc) eadem instructum fuisse apparet, dum *Inest in homine, inquit, & amarum & salum & dulce & acidum & acerbum &c. Item non calidum est, non frigidum, non siccum non humidum, neque aliud quid ex his, quod magnoperè hominem lædit, sed priora illa dicta, & infinita alia omnigenas facultates habentia copiamque & robur. lib. d. Vet: med. S. 24.*

§. XII.

Principiorum Chymicorum alia sunt essentialia, eaque activa vel passiva, seu utilia vel inutilia; posteriora sunt Aqua & Terra, h. e. phlegma & caput mortuum. Priora vero sunt Sal, Sulphur, & Mercurius, non, prout sibi imaginatur vulgus, vulgaria illa, quæ principiata sunt, sed ita dicta ob similitudinem & analogiam rerum, cum quibus habent convenientiam. Quod enim ardet, est Sulphur, quod fumat, mercurius, quod relinquitur cinerum, Sal est, inquit Paracels: lib. 1. Paramir. c. 2. Principia hæc variè dividuntur, præcipuè tamen

&

& accuratè in *fixum*, ut terra, *volatile*,
 ut sulphur & mercurius, & *media* ut
 aqua & sal. Sal dicitur chymicè omne
 quod linguam ferit. Hujus maxima est
 dignitas ut reliquorum principiorum
 matrix, primū fundamentale appelletur.
 Maximaque latitudo, adeo quidem ut
 sulphur illuc referre illudque acidum
 nominare quibusdam placeat; Unde va-
 riæ Salium divisiones & distributiones.
 Nobis sufficit ratione Subjecti quidem
 in *vegetabile*, *animale* & *minerale*. Ratio-
 ne vero affectionum in *volatile* & *fixum*.
 Hoc in igne perdurat, plus minus, il-
 lud non, *Fixum* iterum vel *alcali*, idque
 vel *propriè* tale, ut omne elixiviatum,
 incineratione factum, quod κατ' ἐξοχήν
 Sal dicitur, ut Sal absinthii, Card. be-
 ned. stipit. fab. quæ dicuntur salia sal-
 sa. &c. vel *impropriè* tale, ut oculi can-
 cri, Corn. Cerv. conchæ reliquaq; absor-
 bentia dicta; vel *acidum*, quale in nitro;
 vitriolo, alumine &c. Quæ inter se quo-
 que interdum repugnant, ut vitriolum
 & nitrum secum ebulliant & aquam
 for-

fortem constituunt : A quibus mediam quasi habent naturam salia *acido-salsa* eaque vel *naturalia*, ut omnia salia terræ & maris, vel *artificialia*, ut tartar. Vitriol. arcan. tartar. quæ etiam *Salia* dicuntur *enixa* h. e. in novum quasi Ens arte mutata: *Zwelfer*, *append. ad animadv. Volatile* elicitor primò ex animalibus eorumque partibus, & dicitur *Salsum urinosum*, ut ex sanguine & urina humana, Corn. Cerv. viper. formic. è quibus frustra quæritur Sal fixum. Hoc volatile dicitur etiam *alcalicum*, verum improprie (quemadmodum id quoque de absorbentibus diximus) & ob analogiam tantum seu confinem effectum, quem cum Salibus alcalibus proprie dictis habent, repugnantiam nempe cum acidis : Hoc enim sensu omne id dicitur alcali, alcalinum vel alcalicum, quod resistit & effervescent cum acido, quod his est contrarium : Hæc tamen cum differentia quod *alcalicum* contrariatur acidis activè, impetum in illa tanquam fixiora vi sua elastica &

ra-

rarefactiva faciendo, *Alcalinum* vero magis passivè, tantum imperum acidorum sustinendo. *Just. Vest. in Coll. Chym. Cram.* Secundo producitur etiam sal volat. ex herbis idque singulari modo, quem monstravit sæpè laudatus *Vedel.* peculiari de ea re tractat. Ulterius dividitur Sal in *manifestum*, de quo hætenus, & *occultum*, in aqua simplici & aliis insipidis, quæ hisce pugilibus sæpe non carent.

§. XIII.

Per *Sulphur* non intellectum volunt Chymici vulgare illud, pingvedo vel adeps terræ dictum, sed aliquid illi analogum, quod inflammabilitate, odore & colore in triplici regno se prodit. Distinguitur communiter, in *purum* & *impurum*, illud naturæ amicum, hoc inimicum, ideoque vomitum movens, prout tale non raro in antimon. diaph. minus benè detonato, sicque pro sudore vomitum ciendo nos fallente occurrit: in *implicitum* magis & *explicitum*:

in volatile & fixum, prout fixissimum est in auro: In *crassum* graveolens, & *subtile* svaveolens, quæ distinctiones hic sufficere possunt.

§. XIV.

Quod vero ad *Mercurium* attinet, res alticris est indaginis, Auctorum quibusdam, quid eo propriè denotarunt veteres, se plane ignorare fatentibus, *Sennert consens. & dissens. c. II.* plurimis saltem dubitantibus. Triplex aliàs statuitur Mercurius *Mineralis, Cælestis & Chymicus*, qui ultimus hujus est loci. Hunc cum accuratioribus Scholæ Chymicæ Doctoribus præcipuè in particulis uniuscujusque rei maxime volatilibus, fugacibus subtilibusque ponere non dubitamus. Quo modo intellectus mercurius recte dicitur esse principiorum activorum maxime activum, causa omnis actionis in nostro aliisque corporibus, ubi vis sese cum reliquis principiis miscens, nunquam solus existens, sed cum sulphure colores & odores, cum sale faciens sapes.

§. XV.

Ex hisce itaque tanquam constitutivis corpora constitui communiter volunt Chymici in illaque resolvi. Consideranda tamen veniunt in duplici statu, vel quatenus *mixta componunt* vel quatenus inde *separata*. In quo diverso statu diversam omnino habent faciem. Nam adhuc à maximi nominis viris non tantum dubitatur, num salia hæcce volatilia æque ac fixa, talia herbis aliisque subjectis inextiterint, qualia putrefactione aut incineratione apparent, sed & negatur. *Vid. Excell. D. Bohn. de putref. & Vedel. cit. tract. de sal. Vol. plant.* Quam tamen controversiam optime conciliari posse existimamus distinctione inter materialiter & formaliter inesse, salibus reliquisque principiis priori tantum, non posteriori, inexistentibus modo.

§. XVI.

Sunt & Chymicis alia principia *recognoscendi* dicta, quæ consistunt in analogia

gia macrocosmi & microcosmi. Hinc regulæ: *quicquid est in macrocosmo, est in microcosmo* homine scilicet: *Quod est superius, est sicut inferius.* & si quæ plures. Unde ortum suum habet triplex illa convenientia quam præterdunt inter planetas, metalla & corporis nostri membra consequenterque illorum morbos: Sic sol cum auro & corde, Luna cum argento & cerebro, Mars cum ferro & hepate, Jupiter cum stanno & pulmonibus, Venus cum Cupro & renibus partibusque genitalibus, Saturnus cum plumbo & liene, Mercurius cum argento vivo & humoribus lymphaticis corporis nostri analogiam habere dicuntur. *Vid. Lemm. Cours de Chym. p. 49.* Et hinc est quod quidam morbi dicti sunt Saturnini, quidam Martiales, alii Venerei, &c. quilibet sua habentes specifica. *Therapeuticum Chymicorum principium olim videbatur consistere in curatione per similia; Similia enim dixere similibus curantur.* Quatenus multi si non plurimi eorum, præcipuè *Paracel-*

cellus & per ignem *Philosophus Helmontius* solum corporis nostri Archæum confortant, quo fortiore reddito, omnia peregrina œconomiam turbantia repellentur, tandemque ægri restituentur.

§. XVII.

Speciali hac hypothese missâ & relicta, quid alias secta hæc circa morborum curationem valet, valeatque modo recte utentem nanciscatur, nobis vel tacentibus, satis superque patet. Scilicet, non tantum non esse illam illiusque præsidia noxia, venenata, damnosa, prout multi præjudiciis occupati judicant; sed contra esse illa tutissima, gratissima maximæque sub minima mole activitatis, quibus, si aliàs unquam, citò, tutò & jucundè medicinam facere poterit medicus. Quæ qui ignorat, miser est, qui odit miserior. Quo ipso tamen nihil Galenicæ derogatum volumus. Cui ut multa debemus, sic suus semper constabit honos.

§. XVIII.

Propius itaque ad rem ipsam devotemur & Medicinæ talem damus definitionem. *Medicina est ars, quantum possibile, hominis sanitatem præsentem conservandi; amissam verò restituendi.* Medicina à *medendo* dicta cum propriè artem servandi ægros iisque auxiliandi significat, propriè etiam & primario soli *Therapeutica* tanquam primò inventæ & maximè necessariæ tribuitur; additâ vero etiam ea parte, quæ præsentem sanitatem conservat, toti arti attribuenda est hæc appellatio. *Ars* est quia finem habet cum cæteris artibus communem. Quo ipso non denegamus illi suam scientiam: Nam sua habet principia scientifica, æterna & immutabilia, quibus superstructa est; suas quoque habet demonstrationes firmas tam cognoscendi, quam curandi (hinc aliqui etiam eam per scientiam definitam volvere) quas si non haberet utique sceptica esset, quod contra experientiæ est fidem.

fidem. Interim tamen quandoquidem in hâc scientiâ gradum non sistit, sed ulterius progreditur & aliquid operatur, citra quàm operationem cassa habenda, Ars est, seu habitus cum rectâ ratione effectivus, â scientiâ plane differens & distincta.

§. XIX.

Subiectum Medicinæ est corpus affectum cognoscendum. *Corpus* non cuiusq; sed hominis, utpote cura Medici indigum & dignius. Indigum, ob mille morbos, quibus vetitus pomi esus nos reddidit obnoxios. Dignius: equorum scilicet vel plantarum corporibus, quorum ista ad Veterinariam, hæc ad horticulturam pertinent, ut habet b. m. Præceptor olim noster desideratissimus, nunquam non gratissima memoria nominandus *D. D. Hoffwienius in Isagog. med.* §. 5. Loco formalis addimus *affectum*: non enim subjacet medico corpus humanum quâ naturale & mixtum, sed quâ affectum & sanabile. Sanat vero
jam

jam sola Natura, ut fit in coctione & suppuratione humorum: jam solus medicus, in luxationum restitutione: jam ambo simul, ut in reliquis. *cognoscendum* diximus: nam subjectum medicinæ est corpus humanum tam ratione *considerationis*, quatenus Medicus circa corporis affectus versans, scire necesse habet, an quod tractare satagit corpus sit affectum; at hoc scire nequit, nisi ante sciat quid sit affectum esse; sed ne hoc quidem scire potest, nisi prius sciat quid sit integrum esse corpus: quàm ratione *operationis*, quippe huic solum applicat remedia, huic auxiliatur, huic medetur.

§. XX.

Finis Medicinæ in genere est prospicere de salute hominis, in *specie* statuitur duplex, *internus* curatio & medicatio, cui omnia necessaria impendit, & *externus*, qui est sanitas, quæ prima est in intentione, ultima in executione. Sunt quoque alii fines, verum accidentales &

& secundarii, ut vita, decor corporis, divitiæ, fama, qui tamen minus sunt considerationis medicæ. Neque obstat quod sæpe spe sua excidat Medicus, nec principalis ille finis interatur: nam imperium Medici non est monarchicum, sed aristocraticum, cum natura, ægro & morbo divisum, quorum uno vel altero vacillante, quæ sua sunt non faciente, sibi nimis indulgendo, non nisi re desperatâ & per circumforaneum sæpe deperditâ, Medicum tandem vocante, non potest non suo fine frustrari. Interim tamen factis, à parte Medici quæ artis præcepta, à parte ægri, quæ morbus & Medicus fieri jubent, sæpius finem consequitur, vel perfectè in morbis curabilibus, naturaque fortiore, vel imperfectè & palliative saltem in morbis gravioribus naturaque debiliore existente, merito itaque in definitione, *quantum possibile* addimus.

§. XXI.

Media ad hunc finem ducentia, quæque Medicus ad sanitatem inducendam

impendit, sunt *naturalia* id est, omnia illa quæ naturaliter & causis de naturalibus sanitatem conservare & restabilire possunt. Sub quibus etiam curas comprehendimus *magneticas*, quæ subtiliores paulò, quod sensibus interdum minus pateant, crassius philosophantibus magicæ salutantur, cum tamen Sphæram naturæ non transcendant, de quibus videri potest elegans & curiosa disputatio de *Magnetismis rerum*, nobiliss. Dn. Er. Odhelii. Excludimus vero hinc superstitiosas, magicas, characteristicas, diabolicas curas, & si quæ aliæ sunt non naturales, inter quas, ut causam, & sanitatem, ut effectum, cum nulla omnino intercedat cohærentia vel analogia, nihil etiam ex illis adhibitis vel applicatis sperari nedum obtineri potest.

§. XXII.

Divisio Medicinæ rectè à Fine & Mediis ad eum ducentibus sumitur. Finis erat sanitas, Medium cognitio sufficiens,

ens, ad quæ duo omnia in medicina sunt referenda. Unde aliæ (1) sunt partes *Theoreticæ* aliæ *Practicæ*, seu aliæ ad cognitionem, aliæ ad curationem faciunt. Dicitur vero una pars theoretica non quidem absolutè, sed respectivè & ad alteram comparata. (2) Aliæ sunt *principes* quæ & primæ & maximæ dicuntur, aliæ *ministre* seu minus principes. *Practicæ principes* & essentielles sunt duæ, à duplici sanitatis & morborum consideratione, aut enim morbus præservandus aut abigendus & curandus, illud præstat ὕγιανὴν hoc Θεραπευτικὴν.

§. XXIII.

Hygiene seu methodus tuendæ sanitatis, corpus in sano statu conservat, idque accuratâ victus observatione. Per victum autem intelliguntur sex res *non naturales* dictæ: aër, cibus, & potus, somnus & vigiliæ, motus & quies, excreta & retenta, animique pathemata, quorum abusu, vel errore in aliquo ho-

rum commisso, varii propullulant morbi. Jure itaque tam multi solliciti erant de præceptis diæteticis dandis, inter quos numeratur *Schola Salernitana*, quã ideo suo merito publicè præterito anno explicuimus. Ad hanc etiam partem pertinent Sanitatis illa præsidia, quibus tanquam polycrestis & catholicis utimur, pro confortando vel præservando, idque vere præcipuè & autumno, vel alio etiam tempore, dato quasi à natura signo: qualia sunt venæ Sectio, purgatio, vomitoria, balnea &c. Adhuc enim est homo *ἀρροσώδιος* suisque interesse potest negotiis, quod inter sanum & ægrum h. e. inter operam hygieines & therapeutices limitem constituit.

§. XXIV.

Quamprimum scilicet homo clinicus factus est, teriasque sibi fatere cogitur, ad *ἱεραμεύειν* confugit, quæ per methodum medendi *generalem* & *Specialem* quid morbo opponendum inquirat, Symptomata

mata lenit, nihilque eorum omittit, quæ ullo modo ad sanitatem inducendam facere posse videntur. Est vero *Methodus Medendi Ars inveniendi & rite usurpandi remedia reparande ac restituende Valetudini amissa maxime necessaria.* Fr. Sylv. M. M. c. I.

§. XXV.

Ministræ partes sunt quæ his dictis inferviunt, aptaque illis suggerunt media tum cognoscendi, tum curandi. *Curationem* respiciunt tres illi remediorum fontes, *Chirurgia, Pharmacia & Dieta* ex quibus præsidia sua depromit therapeutica, idque variè pro variantibus circumstantiis, quatenus vel victum, vel medicamenta, vel manualementem operationem indicant.

§. XXVI.

Partes ministræ ad *cognitionem* tres itidem numerantur, *Physiologia, Pathologia, Semeiotica.* *Physiologia* corpus humanum in statu sano, h. e. secundum na-

turam considerat. In considerationem scilicet tam totius quam partium, earumque solidarum, humidarum, spirituosarum inquirat, usumque earum elicit, mutationum actionumque omnium rationem & causam proponit. Quæ omnia septem illis rebus *naturalibus* dictis includebant veteres: qualia sunt Elementa, humores, temperamenta, partes, facultates, actiones, Spiritus. Observandum heic discrimen inter Physiologiam *Physicam* & *Medicam* non esse in *materiali*, quod unum idemque in ambabus est, sed in *formali* seu τρόπος ἐπισημῆς h. e. considerandi modo, quatenus Medicus hæc omnia non simpliciter, prout Physicus, sed ut ad finem ducentia speculatur.

§. XXVII.

Pathologia idem corpus humanum in statu morbido seu præternaturali tractat. Quæ consideratio tribus ferè absolvitur, morbo, causa morbi & Symptommatibus.

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Semejotica utriusque prædicti status tam secundum, quam præter naturam signa suppeditat, eaque *diagnostica* seu pathognomonica, & *prognostica*, quantumq; morbi à statu naturali declinant, monstrat.

§. XXIX.

Atque sic in octo partes essentielles Medicinam divisimus, haud ignari eam etiam alio aliis modo dividi. Hanc tamen divisionem tanquam rei adæquatam maximè & quasi naturalem eligimus inter alios *Cl. Sennertum* instit. c. 2. sequuti. Præter has vero essentielles, etiam aliæ adhuc extræssenciales dictæ, nominari solent, quas tamen, tanquam minus rem ipsam tangentes, hâc vice compendii causa omittimus.

COROLLARIA RESPONDENTIS.

Medicina est Ars indefinita.

Ut acida cum acidis, sic alcalia cum alcaliis effervescunt.

Ignis adustis pondus addit.

Nulla Scientia certior quam quae per ignem comparatur.

Omnis nostra sanitas in vi elastica spirituum consistit.

F. brium intermittentium sporadicarum primam causam in spiritibus, potius quam in humoribus habere vero est simile.

Cortex de Peru non tam vi sua stiptica vel amaricante, quam alexipharmaca & antidotifica febres fugat.

Ubi apertum acidum & alcali, ibi effervescencia, non contra.

Ignis multa è corporibus eliciuntur, quae illis non insunt.

Optimus Theoreticus optimus Practicus.

AD JUVENEM

Eruditione & humanitate commendatissimum,
 DN. DANIELEM STECKSENIUM

Amicum & Patriotam honoratissimum.

ΟΙ τῆς παιδείας ἐπιθυμῶντες ὕστερον τῆς
 δόξης ἐφικέσθαι δύνασθαι, ἢν εἰδ' ἂν ὁ
 πᾶς αἰὼν ἐξαλείψει, ὅταν τοῖς τὰς
 τῶν Φαύλων διανοίας μιμημένοις εἰδ' ἢ τύχη
 συλλεγεθῶναι, εἰδ' ὁ καιρὸς συναγωνίζεται καὶ τὰ
 ἐγχειρήματα αὐτῶν βραχεῖ χρόνῳ διαλύει.
 Πάντες ἔν Φιλοσοφῶντες καλὸν ἔργον ἐπιχειροῦ-
 σιν, ὅσοι τῆ βίᾳ τήν τε δὸν πρέουσαι,
 καὶ ἔτω τὸν βίον οἰκονομοῦσιν, ἵνα πὲ ἀγαθὰ
 παραδείγματα αἰεὶ ἐπιβλέψωσι. Μόνοι γὰρ
 τῆς γνησίως ἀρετῆς, καὶ ἐπίπῳ ἐτύμα ἐπιλαμβάν-
 νοῖτες τυγχάνουσι. Οὔτω καὶ σὺ κράτιστε κύριε
 πᾶσι πᾶσι τὰ πράγματά σε ὠφέλησας, πᾶσαν
 σοφίαν, καὶ μελέτην, καὶ πόνον πῶς γραμ-
 μασιν ἀκαλώσας. Τοιγαρῶν τὸν δὲ Θεὸν τῆ παν-
 τὸς ἀγαθῆ καὶ παιδείας σωτηρίᾳ αἰῶν αἰῶν
 ἵνα ὡσπερ καλῶς, ἤρξῃς ἔτω καὶ ἐπιηδεύματά
 σε διαλεέσης, εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας, καὶ π-
 αιδείας ὠφέλειαν πολλήν, τῶν δὲ φίλων δό-
 ξαν, τῆς δὲ μητρὸς σε ἐπιφανεστάτης ἡδονῆν καὶ
 παραμυθίαν! ἔρρωσο. !!!

amico animo scripsit

CLEMENS THELAUS.

Præstantissimo & Pereximio,

DN. DANIELI STECKSENI,
Conterraneo & amico proba-
tissimo.

Ardua qui promptè quærit fasti-
gia Pindi

Heic superare, feret plurima
acerba sibi.

Sic Tua, STECKSENI solers,
matura juvenus

Casibus haud raro pressa fuit
variis.

Gratulor nunc ideo natus Tibi Sym-
patriota,

Insuper & voveo præmia di-
gna metas.

*Estinante calamo sed sincerâ
mente applausit*

OLAUS P. ARCTÆDIUS,
W. Both.

Tur.

Turgida sæpè pati fastidia sacra co-
lentes

Pieridum, sæpè & patulis heic auribus
hausi,

Quod non in bellis tinxerunt sanguine
palmam,

Nec nisi nomine reddantur, non omine
clari.

Eludant, fas sit, qui vix à limine Musis
Unquam pro solito largam dixere sa-
lutem;

Ast manet assiduè Musarum castra se-
cutos

Gloria perlustrans expansi climata
mundi.

Hæc, jam dum scandis Præceptor docte
Cathedram.

Materiamque novam defendis voce po-
litâ,

Hæc, inquam, Momi monstras Te te-
mnere vota,

Insuper ad laudem rapido contendere
cursu.

Ex animo voveo Te dirigat aura se-
cunda!

Sit

Sit medium facile & cedant Heliconis
Alumno
Ausus magnanimi donec Mors lumina
claudit.

Sic Præceptori suo carissimo gra-
tulari voluit

JOACHIMUS C. WALSTENIUS.

